

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

III Всеукраїнської науково-практичної конференції «ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН»

25 вересня 2020 року

Кривий Ріг 2020

УДК 346:347:349.2
ББК 67.9(4Укр)

Випуск збірника матеріалів конференції присвячено відзначенню 60-ї річниці від дня утворення закладу освіти – Донецького юридичного інституту МВС України.

Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 25 вересня 2020 року. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2020. 359 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Донецького юридичного інституту МВС України (протокол № 3 від «28» жовтня 2020 року)

Публікується за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин», що проводилася кафедрою господарсько-правових дисциплін 25 вересня 2020 року у Криворізькому навчально-науковому інституті Донецького юридичного інституту МВС України (м. Кривий Ріг, вул. Степана Тільги, 21).

Видання може бути корисним для наукових та науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти та наукових установ, студентів, аспірантів (ад'юнктів), докторантів юридичного напрямку, а також для усіх, хто цікавиться актуальною проблематикою розвитку інститутів господарського права та процесу.

Матеріали опубліковані в авторській редакції.

Редакційна колегія може не поділяти точку зору авторів.

За точність і достовірність наведених даних, відсутність у роботі плагіату, інформації, що ображає честь, гідність чи ділову репутацію, відомостей, що виправдовують фашизм, расизм, шовінізм, ксенофобію тощо несе відповідальність автор та його науковий керівник.

6. Господарський кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/436-15>
7. Про технічні регламенти та оцінку відповідності : Закон України від 15.01.2015 № 124-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/124-19>

**ЩОДО ВПЛИВУ ПОЛІТИКИ РОЗПОДІЛУ ДОХОДІВ
НА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ
МОДЕЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ**

Устименко В.А.,

*ДУ «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова НАН України»,
член-кореспондент НАН України,
член-кореспондент НАПрН України,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України;*

Джабраїлов Р.А.,

*ДУ «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова НАН України»,
доктор юридичних наук, доцент*

У зв'язку з поглибленням економічної кризи, зумовленої наслідками пандемії коронавірусу COVID-19, все більш очевидною постає соціально-економічна нерівність в Україні. З метою пом'якшення несприятливих наслідків у соціально-економічній сфері держави, Законом України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» (із змінами) було впроваджено обмеження максимального розміру заробітної плати працівників, службових і посадових осіб бюджетних установ (включаючи органи державної влади та інші державні органи, органи місцевого самоврядування) у розмірі, що не перевищує 10 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня 2020 року (ст. 29) [1].

Беручи до уваги тимчасовий характер такого заходу, який мав би завершитися одночасно із скасуванням карантину, а також нещодавнім визнанням Конституційним Судом України зазначених положень

неконституційними з суто формальних підстав (рішення № 10-р/2020 від 28.08.2020 р.) [2], слід зазначити, що для визначення критеріїв встановлення обмеження максимального розміру доходу, який можна отримати за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів, вбачається за доцільне звернутися до наукового методологічного інструментарію, апробованого у міжнародній практиці, із відповідним подальшим нормативним закріпленням.

Можна визнати, що наукою вже напрацьовано належний інструментарій, що дозволяє як оцінити нерівність за доходами і виміряти вплив факторів на цей феномен, так і визначити допустимий рівень різниці у доходах певної частки населення із високими та низькими доходами. Зокрема, у монографічному дослідженні «Бідність населення України: причини, масштаби, наслідки» академік НАН України Е.М. Лібанова ґрунтовно зупиняється на аналізі коефіцієнта Лоренца, коефіцієнта Джині, індексу Аткинсона, індексу Тіля, децильного (квінтільного) коефіцієнта диференціації (коефіцієнта фондів), коефіцієнта контрастів доходів [3, с. 32–40]. При цьому слід звернути увагу на те, що у статистичній роботі міжнародних організацій та наддержавних об'єднань віддається перевага коефіцієнту Джині та/або децильному (квінтільному) коефіцієнту диференціації (коефіцієнту фондів).

Так, як впливає з аналізу відкритих джерел Євростату, квінтільний коефіцієнт склав 5,1 у 2017 р., що означає перевищення доходу найбагатших 20% домогосподарств майже в п'ять разів порівняно із доходом найбідніших 20% [4, с. 201]. В той же час децильний коефіцієнт у ЄС становив від 2,1 у Швеції до 4,7 у Польщі [5]. Підтримано думку про те, що порівняно зі статистикою ЄС, вітчизняні статистичні відомості, що наводяться Державною службою статистики України, викликають сумніви щодо об'єктивності статистичних розрахунків [6]. Адже, як виявлено, у національних статистичних звітах децильний коефіцієнт фондів в 2018 р. дорівнював 5,4, а квінтільний коефіцієнт фондів за той же рік становив 3,8 [7, с. 277]. І це в той час, коли, за оцінками академіка НАН України Е.М. Лібанової, децильний коефіцієнт фондів в Україні становить 13 [8, с. 23].

Вбачається, що наявний методологічний інструментарій вимірювання соціально-економічної нерівності в суспільстві мав би бути використаний у законотворчому процесі з метою втілення у правову площину науково обґрунтованих підходів до перегляду механізму оплати праці у частині нормативного закріплення максимального розміру доходу, який може отримати

працівник за рахунок коштів Державного бюджету України або місцевого бюджету.

Підкреслено, що саме децильний коефіцієнт визнано індикатором виконання завдання 10.4, пов'язаного із проведенням політики оплати праці на засадах рівності та справедливості, у межах Цілі 10 «Скорочення нерівності», передбаченої національною доповіддю «Цілі Сталого Розвитку: Україна» [9, с. 78].

Враховуючи зазначене та беручи до уваги те, що Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року, як зазначено в Указі Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 [10], визнано орієнтирами для розроблення проектів прогнозних і програмних документів, проектів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України, запропоновано внести зміни до Кодексу законів про працю України та Закону України «Про оплату праці», закріпивши норму про те, що максимальний розмір доходу, який може отримати працівник за трудовим договором за рахунок коштів Державного бюджету України або місцевого бюджету, не може перевищувати суму, яка визначається шляхом множення розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня календарного року, на децильний коефіцієнт фондів, визначений Державною службою статистики України за методологією, яка використовується Євростатом. При цьому також запропоновано передбачити, що у разі перевищення децильного коефіцієнту фондів, порівняно із середнім значенням аналогічного коефіцієнту в ЄС, то застосуванню підлягає останній.

Слід наголосити, що впровадження у законодавство такої формули визначення максимального розміру доходу за рахунок коштів Державного бюджету України або місцевого бюджету сприятиме реальному покращенню матеріального стану значної частини населення, оскільки збільшення доходу осіб, які обіймають керівні посади в органах влади та суб'єктах господарювання державного та комунального секторів економіки, буде залежати від збільшення розміру мінімальної заробітної плати. У підсумку збільшення максимального розміру доходу залежатиме не від суб'єктивних рішень, а від об'єктивних позитивних трансформацій в економіці. Вочевидь це принесе користь звичайним громадянам.

Література:

1. Про Державний бюджет України на 2020 рік: Закон України від 14 листопада 2019 року № 294-IX. *Офіційний вісник України*. 2019. № 99. Ст. 3308.
2. Рішення Конституційного Суду України від 28 серпня 2020 року № 10-р/2020 у справі за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень постанови Кабінету Міністрів України «Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та етапів послаблення протиепідемічних заходів», положень частин першої, третьої статті 29 Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік», абзацу дев'ятого пункту 2 розділу II «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік»». *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-20/#Text>.
3. Лібанова Е.М. Бідність населення України: причини, масштаби, наслідки. К. КНЕУ, 2008. 328 с.
4. Sustainable development in the European Union – Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context – 2019 edition. *European Commission. Eurostat*. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-statistical-books/-/KS-02-19-165>.
5. Earnings statistics. *European Commission. Eurostat*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Earnings_statistics#General_overview.
6. Крамар О. Найбідніша країна Європи. *Тиждень.ua*. <https://tyzhden.ua/Economics/228323>.
7. Статистичний збірник «Витрати і ресурси домогосподарств України у 2018 році» (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України). Частина I. *Офіційний веб-портал Державної служби статистики України*. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publdomogosp_u.htm.
8. Лібанова Е.М. Надмірна соціально неприйнятна нерівність: головний виклик для українського суспільства. *Вісник НАН України*. 2017. № 5. С. 22–25.
9. Цілі сталого розвитку: Україна: національна доповідь 2017. *Представництво ООН в Україні*. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf.

10. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. *Офіційний вісник України*. 2019. № 79. Ст. 2712.

ПРИНЦИПИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Філіпенко А.С.,

*Донецький юридичний інститут МВС України,
кандидат юридичних наук, доцент*

На сьогодні національне право постійно трансформується, створюючи нові галузі, правові інститути, категорії, форми, принципи, що покликані забезпечити нову загальнодержавну ідеологію, яка базується на визнанні пріоритетності прав і свобод людини і громадянина та їх непорушності. Соціальні, політичні та економічні процеси в державі істотно відбиваються на змісті національного права.

Ефективність господарської діяльності як вітчизняних, так і іноземних підприємців у рамках правової системи конкретної держави визначається, насамперед, ступенем досконалості охоплення сфер регулювання і ліберальності її законодавства. Наше національне право в даному разі не є винятком. У зв'язку з цим зростає значення правового регулювання питань функціонування різних суб'єктів господарської діяльності в Україні, побудованої на взаємовідносинах, що мають місце як на території України, так і за її межами і ґрунтуються на законах зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД).

Принципи закріплюють закономірності розвитку і визначають механізм правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Принцип взагалі (від латинського *principium* – початок, основа) – це основне вихідне положення якоїсь теорії, вчення, науки, світогляду, політичної організації. Вони формулюються людьми на основі пізнання закономірностей та досвіду практичної діяльності.

Кожен з принципів не може існувати окремо від принципів системи, а тільки у взаємодії з ними, зміст окремих принципів розкривається з урахуванням змісту інших принципів.

У свою чергу, у загального поняття „принцип” є родове поняття „принцип права”, яке втілює в собі всі ознаки загального поняття „принцип”, але з урахуванням специфіки правового регулювання. У зв'язку з цим не можна